

УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Укладач – старший викладач іноземних мов та українознавства, к. філ. н.,
А. В. Дедушно

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є усна і писемна форми професійного спілкування у межах офіційно-ділового, наукового та розмовного стилів.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни загальної підготовки обов'язкової частини базується на знаннях, отриманих при вивченні навчальних дисциплін «Філософія», «Історія України», тісно пов'язана з навчальною дисципліною «Історія української культури», а також є базою для вивчення навчальних дисциплін «Політологія», «Психологія».

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

- формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти;
- набуття комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей здобувачів вищої освіти та спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси, реалізує евристичні здібності як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентноздатності сучасного фахівця;
- вироблення навичок мовної поведінки у професійній сфері: вплив на співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу та полілогу; сприйняття й відтворення фахових текстів, засвоєння лексики та термінології свого фаху, вибір комунікативно виправданих мовних засобів, послуговування різними типами словників.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- формування чіткого й правильного розуміння ролі державної мови у професійній діяльності;
- забезпечення досконалого володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення;
- вироблення навичок самоконтролю та дотримання мовних норм у спілкуванні;
- формування навичок оперування фаховою термінологією, редагування, коригування та перекладу наукових текстів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі елементи компетентності:

знання:

- поняття про стиль та стилістичну диференціацію сучасної української мови;
- найважливіші риси офіційно-ділового, публіцистичного, наукового, розмовного та художнього стилів, їхніх підстилів та жанрів;
- вимоги та правила щодо укладання ділової документації;
- основи усного та писемного професійного спілкування;
- норми сучасної літературної мови щодо професійного спілкування;
- основи ділового етикету;
- особливості комп'ютерного перекладу текстів;

уміння:

- практично застосовувати норми сучасної української літературної мови в усному та писемному мовленні;
- правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних

намірів; влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності;

- сприймати, відтворювати, редагувати тексти офіційно-ділового й наукового стилів;
- скорочувати та створювати наукові тексти професійного спрямування; складати план, конспект, реферат тощо, робити необхідні нотатки, виписки відповідно до поставленої мети;

- складати різні типи документів, правильно добираючи мовні засоби, що репрезентують їхню специфіку.

типи мислення:

- наочно-образне і концептуальне;
- конкретне і абстрактне;
- теоретичне, практичне, професійне.

професійні, світоглядні та громадянські якості:

- професійно-мовленнєва та комунікативна компетентності майбутнього спеціаліста;
- розвиток творчих і креативних здібностей, навичок самоосвіти;
- формування таких якостей особистості, як громадянська свідомість, громадянський обов'язок.

морально-етичні цінності:

- виховання поваги до української літературної мови, до мовних та культурних традицій українського народу;
- виховання толерантного ставлення до мовних та культурних традицій інших народів;
- виховання поваги й гордості за досягнення української науки, шанобливого ставлення до наукових надбань зарубіжних учених;
- виховання таких чеснот, як обов'язок, порядність, гідність, відповідальність, організованість, дисциплінованість, самокритичність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 92 год. / 3,1 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування

Предмет і завдання курсу, його наукові основи. Поняття національної та літературної мови. Найістотніші ознаки літературної мови. мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Професійна мовнокомунікативна компетенція. Мовні норми. Тенденції розвитку української мови на сучасному етапі. Засоби забезпечення статусу престижності української мови. Історичний досвід. Вульгаризація усного мовлення. Мовне законодавство та мовна політика в Україні. Походження і функціонування національної мови.

Тема 2. Основи культури української мови

мова і культура мовлення в житті професійного комунікатора. Комунікативні ознаки культури мови. Комунікативна професіограма фахівця.

Словники у професійному мовленні. Типи словників. Роль словників у підвищенні мовленнєвої культури. Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет. Труднощі словозміни та словопоеднання. зв'язок числівників з іменниками. Стандартні етикетні ситуації. Парадигма мовних формул.

Тема 3. Стилї сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні

Функціональні стилї української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки функціональних стилів. Реклама, її завдання та різновиди. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів. Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності.

Тема 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності

Спілкування і комунікація. Функції спілкування. Види, типи і форми професійного

спілкування. Основні закони спілкування. Стратегії спілкування.

Невербальні компоненти спілкування. Гендерні аспекти спілкування. Поняття ділового спілкування.

Тема 5. Риторика і мистецтво презентації

Поняття про ораторську (риторичну) компетенцію. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання. Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконування. Метафора, порівняння, метонімія, синекдоха, риторичне запитання, риторичне звертання, риторичний оклик, парадокс, анномінація як риторичні прийоми. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.

Види публічного мовлення. Презентація як різновид публічного мовлення. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. Культура сприймання публічного виступу. Уміння ставити запитання, уміння слухати. Сучасні технології публік рілейшнз.

Тема 6. Культура усного фахового спілкування

Особливості усного спілкування. Способи впливу на людей під час безпосереднього спілкування.

Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування. Функції та види бесід. Стратегії поведінки під час ділової бесіди. Співбесіда з роботодавцем.

Етикет телефонної розмови.

Тема 7. Форми колективного обговорення професійних проблем

Наради, збори, перемовини, дискусії як форми колективного обговорення. Мистецтво перемовин. Збори як форма прийняття колективного рішення. Нарада.

Дискусія, полеміка та диспут як різновиди суперечки. Правила ведення дискусії. «Мозковий штурм» як евристична форма, що активізує креативний потенціал співрозмовників під час колективного обговорення проблеми. Технології проведення «мозкового штурму».

Тема 8. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації

Класифікація документів. Національний стандарт України. Склад реквізитів документів. Вимоги до змісту та розташування реквізитів. Вимоги до бланків документів. Оформлювання сторінки. Вимоги до тексту документа.

Тема 9. Документація з кадрово-контрактних питань

Резюме. Характеристика. Рекомендаційний лист. Заява. Види заяв. Автобіографія. Особовий листок з обліку кадрів. Наказ щодо особового складу. Трудова книжка. Трудовий договір. Контракт. Трудова угода. Особливості текстів з кадрово-контрактних питань.

Тема 10. Довідково-інформаційні документи

Прес-реліз. Повідомлення про захід. Звіт. Службова записка. Рапорт. Довідка. Протокол, витяг з протоколу.

Тема 11. Етикет службового листування

Класифікація листів. Реквізити листа та їх оформлювання. Різні типи листів.

Тема 12. Українська термінологія в професійному спілкуванні

Історія і сучасні проблеми української термінології. Теоретичні засади термінознавства та лексикографії.

Термін та його ознаки. Термінологія як система. Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія. Термінологія обраного фаху. Способи творення термінів певного фаху. Нормування, кодифікація і стандартизація термінів. Українські електронні термінологічні словники.

Тема 13. Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні

Становлення і розвиток наукового стилю української мови.

Особливості наукового тексту і професійного наукового викладу думки. Мовні засоби наукового стилю.

Оформлювання результатів наукової діяльності. План, тези, конспект як важливий засіб організації розумової праці. Анотування і реферування наукових текстів. Основні

правила бібліографічного опису джерел, оформлювання покликань. Реферат як жанр академічного письма. Складові реферату. Стаття як самостійний науковий твір. Вимоги до наукової статті. Основні вимоги до виконання та оформлювання курсової, бакалаврської робіт. Рецензія, відгук як критичне осмислення наукової праці.

Науковий етикет. Наукова дискусія та її правила.

Тема 14. Проблема перекладу і редагування наукових текстів

Суть і види перекладу. Буквальний, адекватний, реферативний, анотаційний переклад. Типові помилки під час перекладу наукових текстів українською. Вибір синоніма під час перекладу. Переклад термінів. Особливості редагування наукового тексту. Помилки у змісті й будові висловлювань. Калькування елементів близькоспоріднених мов.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Абрамович С. Д. Мовленнева комунікація [Текст] : підруч. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарьова. – К. : Центр навч. літ. – 472 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики [Текст] : підруч. / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
3. Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Ботвина. – К. : Артєк, 1999. – 264 с.
4. Васенко Л. А. Фахова українська мова [Текст] : навч. посіб. / Л. А. Васенко, В. В. Дубічинський, О. М. Кримець. – К. : Центр учб. літ., 2008. – 272 с.
5. Глушик С. В. Сучасні ділові папери [Текст] : навч. посіб. для вищ. та серед. спец. навч. закладів / С. В. Глушик, О. В. Дияк, С. В. Шевчук. – К. : Атака, 2005. – 544 с.
6. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення [Текст] : навч. посіб. для студ. аграр. вищ. навч. закладів та коледжів / Т. Б. Гриценко. – К. : Центр навч. літ., 2003. – 536 с.
7. Кацавець Г. М. Мова ділових паперів [Текст] : підруч. / Г. М. Кацавець, Л. М. Паламар. – 2-е вид., К. : Алерта, 2005. – 328 с.
8. Мамрак А. В. Українське документування : мова та стиль [Текст] : навч. посіб. / А. В. Мамрак. – [3-е вид.] – К. : Центр навч. літ., 2004. – 364 с.
9. Мацько Л. І. Риторика [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 312 с.
10. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні : модульний курс [Текст] : навч. посіб. / В. І. Мозговий. – К. : Центр навч. літ., 2006. – 592 с.
11. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навч. літ., 2006. – 311 с.
12. Практикум з українського ділового мовлення [Текст] : підруч. / Л. Г. Погиба, Н. Г. Шкурятяна, Т. О. Грибіниченко та ін. – К. : ФАДА; ЛТД, 2002. – 359 с.
13. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування [Текст] : навч. посіб. / Я. К. Радевич-Винницький. – [2-е вид., переобл. і доп.] – К. : Знання, 2006. – 291 с. – (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).
14. Сагач Г. М. Риторика [Текст] : навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закладів / Г. М. Сагач. – 2-е вид., переробл. і доп. – К. : Ін Юре, 2000. – 568 с.
15. Сергійчик З. О. Риторика [Текст] : навч. посіб. для дистанційного навчання / за наук. ред. М. П. Корпанюка. – К. : Україна, 2007. – 149 с.
16. Хміль Ф. І. Ділове спілкування [Текст] : навч. посіб. / Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2004. – 278 с. – (Серія «Альма-матер»).

Додаткова

1. Барановська Л. В. Навчання студентів професійного спілкування [Текст] : монографія / Л. В. Барановська. – Біла Церква : Білоцерківський держ. аграр. ун-т, 2002. – 256 с.
2. Белянин В. П. Психолінгвістика [Текст] : учеб. для студ. вузов / В. П. Белянин. – М. : Флінта, 2005. – 228 с.

3. Гончаров С. М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу [Текст] : навч.-метод. посіб. / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 172 с.
4. Гуць М. В. Українська мова у професійному спілкуванні [Текст] : навч. посіб. / М. В. Гуць, І. Г. Олійник, І. П. Ющук. – К. : BeeZone, 2004. – 336 с.
5. Дудик П. С. Стилїстика української мови [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів / П. С. Дудик. – К. : Академія, 2005. – 368 с.
6. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення : професійне і непрофесійне спілкування [Текст] / А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк. – Донецьк : БАО, 2007. – 480 с.
7. Іванов І. Двомовність і процеси політичної ідентичності в поліетнічному суспільстві [Текст] / Ігор Іванов // Політ. менеджмент. – 2008. – № 2. – С. 66–75.
8. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) [Текст] / Роман Кісь. – Львів : Літопис, 2002. – 304 с.
9. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення [Текст] : навч. посіб. / К. Я. Климова. – [2-е вид., випр. і допов.] – К. : Ліра, 2007. – 240 с.
10. Культура фахового мовлення [Текст] : навч. посіб. / за ред. Н. Д. Бабиц. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. – 572 с.
11. Масенко Л. Т. Мова і суспільство : постколоніальний вимір [Текст] / Л. Т. Масенко. – К. : Академія, 2004. – 164 с.
12. Мацюк З. О. Українська мова професійного спрямування [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / З. О. Мацюк, Н. І. Станкевич. – [2-е вид.] – К. : Каравела, 2008. – 352 с.
13. Михайлик В. О. Українська мова професійного спрямування [Текст] : навч. посіб. / В. О. Михайлик. – К. : Професіонал, 2005. – 496 с.
14. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації [Текст] / Т. В. Радзівська ; ред. М. М. Пещак ; НАН України, Інститут української мови. – [2-е вид., стер.] – К. : Наук. думка, 1998. – 191 с.
15. Українська мова. Енциклопедія [Текст] / ред. В. М. Русанівський [та ін.] ; НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 752 с.

Словники

1. Великий тлумачний словник української мови [Текст] : близько 40000 слів / упоряд. Т. В. Ковальова. – Х. : Фоліо, 2005. – 768 с.
2. Головащук С. І. Правописний словник [Текст] : понад 4000 слів / С. І. Головащук. – К. : А. С. К., 1999. – 607 с.
3. Демська О. М. Словник омонімів української мови [Текст] / О. М. Демська, І. М. Кульчицький ; Міжнародний фонд «Відродження». – Львів : Фенікс, 1996. – 224 с. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»).
4. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Культура мови на щодень [Текст] / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. – К. : Довіра, 2000. – 169 с.
5. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? [Текст] : словник-довідник : близько 10000 номінацій / В. В. Жайворонок ; НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – 2-е вид., стер. – К. : Наук. думка, 2005. – 204 с.
6. Коломієць М. П. Словник іншомовних слів [Текст] : близько 3000 слів / М. П. Коломієць, Л. В. Молодова. – К. : Освіта, 1998. – 190 с.
7. Мацько Л. І. Русско-украинский и украинско-русский словарь : отличающаяся лексика [Текст] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, С. В. Шевчук. – [2-е изд., доп.] – К. : Вища шк., 1996. – 283 с.
8. Новий російсько-український словник-довідник [Текст] : близько 65 тис. слів / С. Л. Єрмоленко, К. В. Ленець, Л. О. Пустовіт. – К. : Довіра, 1996. – 798 с.
9. Полюга Л. М. Словник антонімів української мови [Текст] / за ред. Л. С. Паламарчука. – [2-е вид., доп. і випр.] – К. : Довіра, 2001. – 275 с. – (Словники

України).

10. Словник скорочень в українській мові [Текст] / за ред. Л. С. Паламарчука ; [уклад. Н. Д. Гула та ін. ; ред.-упоряд. В. В. Жайворонок, М. М. Фашенко]. – К. : Вища шк., 1988. – 512 с.

11. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови [Текст] : близько 2500 виразів / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Освіта, 1998. – 224 с.

12. Український орфографічний словник / уклад. М. М. Пещак та ін. – 3-є вид., переробл. та доп. – К. : Довіра, 2002. – 1006 с.

Стандарти

1. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] (ГОСТ 7.1—2003, ІДТ) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – [Чин. від 2007-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи ; Національний стандарт України).

2. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів : ДСТУ 4163:2003. – [Чин. від 2003-01-09.]. – К. : Держспоживстандарт України, 2003. – 22 с.

3. Державний класифікатор управлінської документації : ДК 010:98. – На заміну ДК 010:96. – [Чин. від 1999-01-06.]. – К. : Держстандарт України, 1999. – 117 с.

4. Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою : ДСТУ 3582:2013 (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). ДСТУ 3582:2013. – [Чин. від 2014-01-01]. – К. : Мінекономрозвитку України, 2014. – 14 с. – (Національний стандарт України).

5. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять : ДСТУ. 3966:2009. – К. : Держстандарт України, 2009. – 31 с.

Інформаційні ресурси

1. Ястребов Л. Й. Создание мультимедийных презентаций в программе Microsoft Power Point [Електронний ресурс] / Л. Й. Ястребов // Вопросы Интернет-образования. – 2002. – № 41. – Режим доступа к журн. : http://vio.fio.ru/vio_41/cd_site/Articles/glava-00/02.htm. – Назва з титул. екрана.

2. Лінгвістичний портал з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mova.info. – Назва з титул. екрана.

3. Український правопис [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pragovpys.net.

4. Російсько-українські словники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.r2u.org.ua. – Назва з титул. екрана.

5. Словники он-лайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rozum.org.ua. – Назва з титул. екрана. – Назва з титул. екрана.

6. Словники України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>. – Назва з титул. екрана.

7. Електронні версії словників термінографічної серії «СловоСвіт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/Terminohrafichna_serija_Slowo. – Назва з титул. екрана.

8. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovnuk.net>. – Назва з титул. екрана.

9. Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krum.linux.org.ua>. – Назва з титул. екрана.

10. Російсько-український словник сталих виразів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rosukrdic.iatp.org.ua>. – Назва з титул. екрана.

11. Українська мова : Енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>. – Назва з титул. екрана.